

”שנאת סיכון” בתלמוד

ישראל אומן¹

פי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה. ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה', לפני הפהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם. ודרשו השפטים היטב, והנה עד שקר העד, שקר ענה באחיו. ועשיתם לו פאשר זמם לעשות לאחיו, ובערת הרע מקרבך.²

מבוא

בהלכה, עד שקר נענש בדיוק כפי שהיה נענש זה שכלפיו כוונה עדות השקר, לולי היה מתברר ששיקר בעדותו. כלל זה הנו אוניברסלי - הוא תופס באותה מידה במקרים האזרחיים הטריטוריאליים ביותר, כשם שבעבירות חמורות שעונשן הוא מוות. כלומר, אם ראובן ושמעון מעידים

1 ישראל אומן הנו פרופ' אמריטוס למתמטיקה וכלכלה, וחבר במרכז לחקר הרצינאליות באוניברסיטה העברית בירושלים. הרעיונות במאמר זה הוצגו לראשונה ב-

Institute for Mathematical Studies in the Social Sciences

באוניברסיטת סטנפורד, ב-4 לאוגוסט 1981. לאחר אותה הצגה התוודע המחבר למאמר של צבי אילני: "מודלים בכלכלת אי-ודאות: המחיר של סגירת חווה על-תנאי לפי התלמוד וההלכה", בכתב-העת עיונים בכלכלה (ירושלים: האגודה הישראלית לכלכלה, ניסן תש"מ - אפריל 1980), עמ' 246-261. במאמר ההוא, אילני מתייחס לסוגיה התלמודית שהיא נושא של מאמר זה, ומביא סקירה מקיפה למדי של דברי מפרשי ימי הביניים (הראשונים) על הסוגיה; ללא ספק, הוא הראשון שהכיר מעל דפי הספרות המדעית בויקה של הסוגיה לתאוריות כלכליות מודרניות של אי-ודאות. אולם לא ברור האם תפיסתו את הסוגיה עולה בקנה אחד עם תפיסתנו.

מאמר זה הנו תרגום של המאמר:

Robert J. Aumann, *Risk Aversion in the Talmud*, *Economic Theory* 21 (2003), 233-239, והוא מתפרסם מחדש, ובעברית, באדיבות ובאישור ההוצאה: Springer Science + Business Media. בגרסה העברית הוכנסו מספר שינויים בכדי להתאים את המאמר לקהל הקוראים הישראלי. (תרגום: יעקב רוזן; עריכה, שכתוב והוספת הערות והסברים: אהרן אריאל לביא והמחבר).

2 דברים יט:טז-יט.

עדות שקר שלוי ביצע עבירה שעונשה מוות, אזי אם תתגלה התרמית, ראובן ושמעון יוצאו להורג; ואם ראובן ושמעון מעידים עדות שקר לפיה לוי חייב ליהודה 100 ש, אזי אם תתגלה התרמית, ראובן ושמעון יחוייבו לשלם 100 ש. אולם ישנם מקרים בהם ממבט ראשון לא ברור כיצד יש להחיל כלל זה. נביא לדוגמה את הפסקה הבאה מהמשנה:

מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה
[כלומר שלמעשה הוא כלל לא גירש אותה], והלא [בבואנו להעניש
את עדי השקר, יש לקחת בחשבון כ] בין היום ובין למחר סופו ליתן
לה כתובתה!³

הנקודה המועלית כאן היא שעל פניו, היקף הנזק המשוער כלפי הבעל אינו ברור. אילו השקר לא היה מתגלה, הבעל היה נאלץ לשלם מיד את הסכום הנקוב בכתובה. אולם, לא ייתכן להגדיר את הסכום המלא כערך הנזק שהעדים זממו להשית על הבעל, מכיוון שבסופו של דבר ייתכן שהבעל היה נדרש לשלמו בכל אופן בזמן עתידי כלשהו – גם לאחר שהתברר שהעדות היא שקרית – עקב גירושין שאינם קשורים לעדים, או מות הבעל. אם כן, באיזה סכום יש לחייב את העדים? ברור שיש כאן נזק כלפי הבעל, ומשני סוגים: ראשית, בכך שיהיה עליו לשלם כעת, במקום במועד מאוחר יותר; ושנית, בכך שייתכן שבסופו של דבר הבעל אכן לא ישלם דבר – במקרה שאשתו תמות לפניו. אם כן, הנזק כולל שני מרכיבים: **חוסר סבלנות** (impatience), שמושמועו העדפה של עושר בהווה על-פני עושר בעתיד, ו**אי-ודאות** (uncertainty) – או **סיכון**.

התיאוריה הכלכלית המודרנית מזהה שאלות כאלו ומסוגלת להתמודד עמן. אולם מפתיע להיווכח ששאלות אלו נידונו כבר בתלמוד, שחובר לפני כאלפיים שנה – שלא לדבר על כך שמוצעות להן תשובות. אכן, המשנה ממשיכה כדלהלן:

3 מכות ג ע"א; החומר בסוגריים מרובעים אינו במקור, וכן ביתר המאמר.

אומדין כמה אדם רוצה ליתן [עבור הזכויות המפורטות] בכתובה
 של זו, [תוך התחשבות בכך שהיא תזכה בתשלום רק במקרה] שאם
 נתאלמנה או נתגרשה, ואם מתה [לפני בעלה] ירשנה בעלה.

נראה שכך נפתרת הבעיה באלגנטיות: מעריכים, ככל הנראה לפי אומדן
 ערך השוק, את ערך הכתובה, בהיעדר גירושין מידיים.⁴ הסכום בו מחויבים
 העדים הזוממים (עדי השקר) הוא הנזק שהם זממו לגרום לבעל; כלומר,
 הסכום הנקוב בכתובה, שעל הבעל לשלמו במקרה של גירושין מידיים,
 כאשר מופחת ממנו אומדן ערך השוק של הכתובה (ערכה הנוכחי של
 מחויבותו, בהיעדר גירושין מידיים).⁵

הערכת הנזק והגדרת מושגים

עד כאן הכל נהיר. אך בפרשנות המשנה שלאחר כמה דורות, הגמרא
 מסבכת את העניין במידה ניכרת: "כיצד שמין (מעריכים)? רב חסדא
 אומר, בבעל; רב נתן בר אושעיא אומר, באשה".⁶ לכאורה, לא ברורה כוונת
 האמירה, "שמין בבעל (או באשה)"; אולם מתברר שבמונחים מודרניים
 של שנאת סיכון, הגמרא ברורה לגמרי.

מסתבר שלפי הגמרא, אין מדובר במשנתנו בערך שוק, אלא בערך
סובייקטיבי. מושג כלכלי זה הנו יסודי להבנת ההמשך, ולכן קודם כל נגדיר
 ונדגים אותו, וגם שלושה מושגים כלכליים אחרים החשובים לענייננו: נכס
 בר-סיכון, ערך אקטוארי, ושנאת סיכון.

4 אפשר למכור ולקנות כתובה, כמו ניירות ערך אחרים. אם אשה מוכרת כתובה לאדם שלישי,
 אז הקונה נותן לאשה סכום כסף עכשיו, ובתמורה הקונה מקבל את זכויות האשה: אם הבעל מגרש
 אותה או מת לפניו, הקונה מקבל את הסכום הנקוב בכתובה; ואם היא תמות לפני הבעל, הקונה לא
 יקבל כלום. כמו כן, הקונה יכול למכור את הכתובה לאדם רביעי, וכן הלאה.

5 מרכיב 'חוסר הסבלנות' נידון גם במשנה הבאה: "מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו
 אלף זוז על מנת ליתן לו מכאן ועד שלשים יום, והוא [פלוני] אומר: 'מכאן ועד עשר שנים'.
 אומדים [אם העדות מתבררת כשקרית] כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז בין נותנן מכאן ועד
 שלושים יום, בין נותנן מכאן ועד עשר שנים [וזהו הסכום שעדי השקר מחוייבים לשלם]" (מכות
 ג ע"א). מכאן ברור שהתלמוד הכיר היטב את מרכיב חוסר הסבלנות, למרות האיסור המוחלט על
 תשלום ריבית.

6 שם, בגמרא.

א. נכס בר-סיכון הנו נייר ערך שתשואתו⁷ מוטלת בספק; כתובה, מגיה, כרטיס פיס או לוטו, שטר חוב כאשר אין זה בטוח שבעל החוב אמנם ישלם את חובו, וכיוצא באלה.

ב. הערך האקטוארי של נכס בר-סיכון הוא ממוצע משוקלל של התשואות האפשריות, כאשר המשקל של כל תשואה הוא הסיכוי שאותה תשואה תתקבל.

ג. הערך הסובייקטיבי של נכס בר-סיכון עבור אדם מסוים הוא סכום כסף שאותו אדם אדיש בין קבלתו לבין קבלת הנכס. אדם נקרא **שונא סיכון** אם עבורו הערך הסובייקטיבי של כל נכס בר-סיכון הנו נמוך מערכו האקטוארי.

לדוגמה, נתבונן בנכס בר-סיכון שנותן תשואה של 200 זוז⁸ בסיכוי של 50%, ובסיכוי של 50% נותן תשואה של 0. הערך האקטוארי של נכס זה הוא: $100 = 0 \cdot \frac{1}{2} + 200 \cdot \frac{1}{2}$. שלא כמו הערך האקטוארי, הערך הסובייקטיבי תלוי בבן האדם שמעריך את הנכס. אם הוא שונא סיכון במידה מתונה, זה יכול להיות 80; במקרה זה, אם מציעים לו לבחור בין 81 זוז לבין הנכס, אז הוא יעדיף 81 זוז, ואם מציעים לו לבחור בין 79 זוז לבין הנכס, אז הוא יעדיף את הנכס. אם הוא שונא סיכון במידה יותר חריפה, אז הערך הסובייקטיבי יכול להיות 50, או אף פחות. לעומת זאת, אם הוא אוהב סיכון, כמו אלה שמשחקים בקוביות, מפריחים יונים,⁹ או קונים כרטיסי פיס או לוטו, אז הערך הסובייקטיבי יכול להיות 120 או אף יותר.

הנחה רווחת בתיאוריה הכלכלית המודרנית היא שבאופן כללי **בני אדם הנם שונאי סיכון**. להנחה זאת יש אף תימוכין במפרשי התלמוד: הרמב"ן כותב ש"אין אדם רוצה לסכן בממונו ליקח ספקות אלא בדמים קלים"¹⁰.

7 **תשואה** של נכס בר-סיכון הנה הסכום שמקבל בעל הנכס כאשר הספק מתברר. לדוגמה, התשואה של כרטיס פיס היא התשלום שמקבל מחזיק הכרטיס אחרי שההגרלה מתקיימת – לרוב אפס, אבל לפעמים סכום זה או אחר, ובסיכוי מזערי: הזכיה הגדולה. התשואה של כתובה היא הסכום הנקוב בכתובה אם הבעל מגרש את אשתו או מת לפניו, ואפס אחרת.

8 זוז הוא מטבע שהיה בשימוש בזמן התלמוד, שערכו היום הנו בסדר גודל של 300-200 ₪. כזכור, בסוף הגדת ליל פסח מסופר על גדי שנמכר בשני זוזים – "חד גדיא דובין אבא בתרי זוזי". כתובת בתולה חייבת להיות לפחות מאתיים זוז.

9 ראו: סנהדרין כד ע"א.

10 ראו בפירושו על הרי"ף, "מלחמת ה'", על אתר.

חזרה לסוגיה

נחזור כעת לסוגייתנו, ונפרש אותה בעזרת המושגים שזה עתה ביארנו. לפי רב נתן, החשבון הוא כמו במבוא לעיל, אלא שמתייחסים לערך הסובייקטיבי של האשה במקום לערך השוק. דהיינו, על העדים הזוממים לשלם את הסכום הנקוב בכתובה – הסכום שתקבל האשה במקרה של גירושין מידיים – כאשר מופחת ממנו הערך הסובייקטיבי של הכתובה עבור האשה. זאת אומרת, "שמין באשה" – מעריכים את הנזק שהעדים זממו לגרום לבעל לפי נקודת ראות האשה.

כדי להסביר את דעת רב חסדא יש לשים לב לכך שהכתובה היא גם נכס בר-סיכון עבור הבעל; אלא שמבחינתו מדובר בתשלום ולא בתקבול. גם עבורו יש ערך סובייקטיבי לכתובה, שגם הוא תשלום, וזה למעשה הסכום המירבי שהוא מוכן לשלם כדי להיפטר מהתחייבויותיו שבכתובה. לפי רב חסדא, העדים הזוממים צריכים לשלם את הסכום הנקוב בכתובה – הסכום שעל הבעל לשלם במקרה של גירושין מידיים – שממנו מופחת התשלום שמייצג את הערך הסובייקטיבי של הבעל. זאת אומרת, לפי רב חסדא "שמין בבעל" – מעריכים את הנזק שהעדים זממו לגרום לבעל לפי נקודת הראות של הבעל.

כפי שנראה בהמשך, אם גם הבעל וגם האשה שונאי סיכון, אזי הסכומים שעל העדים לשלם לפי שתי הדעות (של רב חסדא ושל רב נתן) הנם שונים מאוד; וזאת, גם אם לבעל ולאשה יש בדיוק אותה ההתייחסות לסיכונים. בפרט, לפי רב נתן העדים תמיד צריכים לשלם יותר מאשר לפי רב חסדא. הסיבה לכך היא שאשה שונאת סיכון תסכים לקבל פחות מהערך האקטוארי של הכתובה בתמורה לכתובה; בעוד שבעל שונא סיכון יסכים לשלם יותר מהערך האקטוארי על מנת להיפטר ממחויבויותיו.¹¹

דוגמה

נניח שהסכום הנקוב בכתובה הוא 200, ושהסיכוי שהבעל יגרש את

אשתו או ימות לפנייה הוא 50%. אזי הערך האקטוארי של הכתובה הוא 100; אם האשה שונאת סיכון, אז באופן סובייקטיבי היא מעריכה את הכתובה בפחות מ-100; נניח 80. לפי רב נתן, אם כן, העדים יצטרכו לשלם $200 - 80 = 120$.

את החישוב לפי רב חסדא יש לערוך בתשלומים במקום בתקבולים. למעשה, תשלום הוא תקבול שלילי. כדי לא להסתבך בחישובים עם מספרים שליליים, נניח שהבעל ייחד שדה בשווי 200 וזו לתשלום אפשרי של הכתובה. בשפת התלמוד, הוא עשה את השדה אפותיקי לכתובה (רש"י על אתר מניח הנחה דומה). במקרה דגן, אם כן, יש סיכוי של 50% שהוא לא יצטרך לשלם את הכתובה, ולכן 'ירוויח' את השדה; וב-50% הנותרים, הוא פשוט יתן את השדה לאשה, כך שהתשלום מיתר נכסיו הוא אפס. מנקודת ראות זאת, מצבי הבעל והאשה הם למעשה זהים – הסיכוי של כל אחד מהם לקבל את השדה הוא 50%. לכן אם הבעל שונא סיכון באותה מידה כמו האשה, אז סובייקטיבית גם הוא מעריך את שווי מצבו ב-80 דינרים; כלומר, הוא מעריך ב-80 דינרים את האפשרות שבסופו של דבר הוא יקבל את שדה האפותיקי. אם מזימת העדים היתה מתבצעת אז הוא היה צריך לתת את השדה לאשה מיד. כלומר, העדים זממו למנוע ממנו את הסיכוי שהוא יקבל את השדה, סיכוי שאת שווי עבורו הוא מעריך ב-80 וזו. לכן, מנקודת ראות הבעל, הנזק שהעדים רצו לגרום לו הוא 80 וזו, ולכן לפי רב חסדא הם צריכים לשלם 80 וזו – לעומת 120 הזו שהיו צריכים לשלם לפי רב נתן. יוצא, אם כן, שיש הבדל ניכר בין "שמין בבעל" לבין "שמין באשה".

שתי קושיות נוספות

שתי קושיות נותרו בעינן, אחת טקסטואלית ואחת רעיונית. הקושי הטקסטואלי נעוץ בכך שהמשנה מתייחסת באופן מפורש לאומדן של "כמה אדם רוצה ליתן" בתמורה לנכס. מכאן שהדיון עוסק באדם שלישי ניטרלי, ולא דווקא בזוג המסוים העומד בפנינו. הקושי הרעיוני נעוץ בכך שאמנם דעתו של רב חסדא מתקבלת על הדעת למדי, אך קשה להבין על

מה מסתמך רב נתן בהתייחסו לאומדן הסובייקטיבי של האשה, שלמעשה איננה צד בדיון שבין העדים והבעל. "ועשית לו כאשר זמם לעשות לאחיו" - המזימה כוונה כלפי הבעל; הוא זה שהיה נדרש לשלם לו צלחה, לא היא. אם כן, מדוע שהאומדן הסובייקטיבי שלה יהיה רלבנטי?

ניתן לפתור את שתי הקושיות בעת ובעונה אחת, מתוך ההבנה שהן רב חסדא והן רב נתן אינם מתייחסים לזוג בשר ודם מסוים שעומד בפנינו. האומדן מתייחס לשאלה כיצד אדם שלישי, שהנו בעל מידה טיפוסית של 'שנאת סיכון', היה אומד את השווי של נכס בר-סיכון עבורו, כגון הכתובה. המלים "שמין בבעל" או "שמין באשה" מתייחסות לתפקיד הפורמלי של הבעל והאשה בעניין, ולא דווקא למידות שנאת הסיכון האישיות שלהם (שהערכתן אכן כמעט בלתי אפשרית).

במושגים אלו הקושי הרעיוני נעלם אף הוא. רב חסדא דבק יותר בפשט המקרא וברוח הדברים, ולכן סובר שעל העדים לשלם את הנוק שזממו לגרום לבעל לפי ההערכה הסובייקטיבית של הבעל. לעומת זאת, רב נתן דבק בלשון המשנה לפיה "אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו" – זאת אומרת, האומדן נעשה לפי ההערכה של מי שעומד לרכוש את זכויות האשה בכתובה; בקיצור, "שמין באשה".

למרות שלא ניתן לומר בוודאות מדוע המשנה נוסחה כך, אחת הסיבות שניתן להעלות על הדעת מבוססת על יסודות החוק הפלילי.¹² לפי הצעה זו, רב חסדא ורב נתן מסכימים שחומרת העונש צריכה להתאים לחומרת העבירה, אך חלוקים בשאלה האם להעריך את העבירה על פי תוצאתה (או תוצאתה האפשרית) לקרבן או לפושע. אם הענישה נועדה לכך שהפושע 'יקבל את גמולו', אזי סביר שאמת המידה תהיה התוצאה לקרבן; ואם מטרת הענישה היא הרתעה, אזי סביר שאמת המידה תהיה תלויה בתוצאה לפושע. השיטה הדוגלת ב'גמול' דורשת שההפסד הפוטנציאלי של הבעל הוא שיקבע, כפי שגורס רב חסדא; לשיטה הדוגלת ב'הרתעה', התמריץ של העדים הזוממים הוא הקובע. למרות שאיננו יודעים מה הניע

12 רעיון זה הוצע על ידי פרופ' מיכאל קרן, מהמחלקה לכלכלה של האוניברסיטה העברית.

את העדים, האשה היא זו שעמדה להרוויח מעדותם. במידה מסוימת הם פעלו לטובתה, גם אם למעשה לא פעלו מטעמה ובהסכמתה. מכאן שהרווח שהיה פוטנציאלי עבורה הוא שראוי לקבוע את העונש שיושט על העדים, כפי שגורס רב נתן.

לסיום, נשאל מדוע לא הסתפקה הגמרא בפירוש הפשוט של המשנה, במונחי ערך שוק המתוארים במבוא דלעיל? גם כאן ישנן שתי סיבות – אחת טקסטואלית ואחת רעיונית. מבחינה טקסטואלית, המשנה נוקטת במילה 'אומדין', שמשמעותה הערכה סובייקטיבית, כללית. לרוב, כשהמשנה מעוניינת להתייחס להערכה יחסית מדויקת ואובייקטיבית, שהנה אפשרית במקרים של ערך שוק, המילה הננקטת היא 'שמין'.¹³ מבחינה רעיונית, הציווי דאורייתא המצוטט בפתיחת המאמר מיושם באופן המשכנע ביותר על-ידי הערכה סובייקטיבית; דומה שערך שוק אינו רלבנטי במיוחד ללשון ולרוח הציווי.

המסקנה: קרוב לוודאי שמושגים מתוחכמים למדי, המוכרים מהתיאוריה המודרנית של נשיאת-סיכון, עומדים בבסיס סוגיה תלמודית זו, והובנו היטב על-ידי מחבריה.

הצצה לפרשנות ימי הביניים (הראשונים)

רבי יצחק אלפסי (הרי"ף), שחי בספרד לפני כאלף שנה, כתב כך על סוגייתנו:

13 ההבדל בין 'אומדין' לבין 'שמין' מומחש היטב במשנה הבאה: "החובל בחבירו חייב עליו משום חמשה דברים: בנוק, בצער, בריפוי, בשבת, ובושת. בנוק כיצד? סימא את עינו, קטע את ידו, שיבר את רגלו, רואין אותו כאילו הוא עבד נמכר בשוק ושמין כמה היה יפה וכמה הוא יפה [כעת]. צער [כיצד]? כואו בשפוד או במסמר ואפילו על ציפורנו, מקום שאינו עושה חבורה, אומדין כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול [בכדי] להיות מצטער כך" (בבא קמא פג ע"ב).

הערת העורך: לעיון מעמיק בסוגיה זו, ובפרק 'החובל' בכללותו שהיא מהווה את הפתיחה לו, ראו מאמרו של הרב ידידיה סינקלייר המופיע באסופה זו, עמ' 207-188.

רב חסדא אמר: 'בבעל', [ויש לשאול לגבי הבעל:] הישנו זקן שהוא כמנהג העולם קרוב למיתה יותר מן הבחורים, החולה הוא או בריא, היש לו נכסים רבים שקרוב בעיניו לגרשה ולתת לה כתובתה, היש ביניהן מריבה שקרוב לגרשה אם לא? רב נתן בר הושעיא אמר בחילוף הדברים הללו [לגבי האשה]: החולה היא אם בריאה, הזקנה היא אם ילדה?¹⁴

בהערותיו לפסקה זו ברי"ף, פ"ט, 15 אומר הרמב"ן (שחי בספרד לפני כ-800 שנה) שבלתי סביר להתייחס רק למצבו של הבעל, או רק למצבה של האשה; הערכה סבירה של העניין צריכה להתחשב גם במצבו של הבעל וגם במצבה של האשה. בהמשך דבריו קובע הרמב"ן ש"אין אדם רוצה לסכן בממונו ליקח ספקות אלא בדמים קלים" – ניסוח קולע של שנאת סיכון.

גדול המפרשים, רש"י (רבי שלמה יצחקי), כתב כדלהלן:

יש לפתור משנתנו לשני צדדים. כיצד? הרי יש לאיש ולאשה זכות ספק בכתובה זו. היא מצפה שאם ימות או יגרשנה תגבה את כולה, והוא מצפה שאם תמות בחייו יירשנה¹⁶. ... ויש לומר דהכי קאמר (שכך מתכוונת הגמרא): 'שמין' זכות ספיקה - כמה אדם רוצה ליתן בטובת הנאה שלה - ואותו לא ישלמו [עדי השקר] וכל השאר ישלמו [עד לסכום המלא הנקוב בכתובה]? שכל השאר היו מפסידין אותו בעדותם, אבל אותן דמים לא היו מפסידין אותו, שהרי גם עתה כשהומומו אם היתה רוצה למכרה יתן לה הבעל ברצון טובת הנאה זו; או דלמא (שמא) זכות ספיקו קאמר מתניתין דלישימו, ואותן דמים יתנו העדים? ולא מחייבין להו כולי האי שיתנו כל הכתובה חוץ מטובת הנאתה...¹⁷

14 הרי"ף על אתר.

15 בספר מלחמת ה', על אתר.

16 בכך שהבעל מייחד נכס בערכו המלא של הכתובה מיד (במעמד הנישואין), רש"י מביא את המצב לכך שהתשלומים לכל המשתתפים הנם אי-שליילים. השוו את הטיפול בדוגמה בעמוד 156 לעיל.

17 רש"י על אתר, ד"ה 'כיצד שמין'.

נדיר שרש"י מאריך כל כך; דבריו בדרך כלל תמציתיים וממוקדים. ייתכן שהדברים הארוכים הנם אות לכך שרש"י כביכול מגשש את דרכו בקרקע בלתי מוכרת; או לכל הפחות, שהוא מפרט יותר, מכיוון שמדובר בזווית פרשנית לא שגרתית. על כל פנים, דומה שרש"י בדבריו התקרב מאוד לפירוש במאמר זה.

נספח

נסמן:

K = הסכום הנקוב בכתובה

A = הערך האקטוארי של הכתובה

W = הערך הסובייקטיבי עבור האשה של תקבול האשה לפי הכתובה

H = הערך הסובייקטיבי עבור הבעל של תשלום הבעל לפי הכתובה

לפי רב חסדא, העדים צריכים לשלם $K - H$; לפי רב נתן, הם צריכים לשלם $K - W$. בגלל שנאת הסיכון מתקיים $H > A$, מפני שהבעל מוכן לשלם יותר מהערך האקטוארי של הכתובה כדי להיפטר מהספק. כמו כן מתקיים $A > W$, מפני שהאשה מוכנה לקבל פחות מהערך האקטוארי של הכתובה כדי להיפטר מהספק. משילוב שני האי-שוויונים, נגיע למסקנה $H > W$, ולכן $K - W > K - H$; זאת אומרת, רב נתן תמיד מחייב את העדים ביותר מרב חסדא.